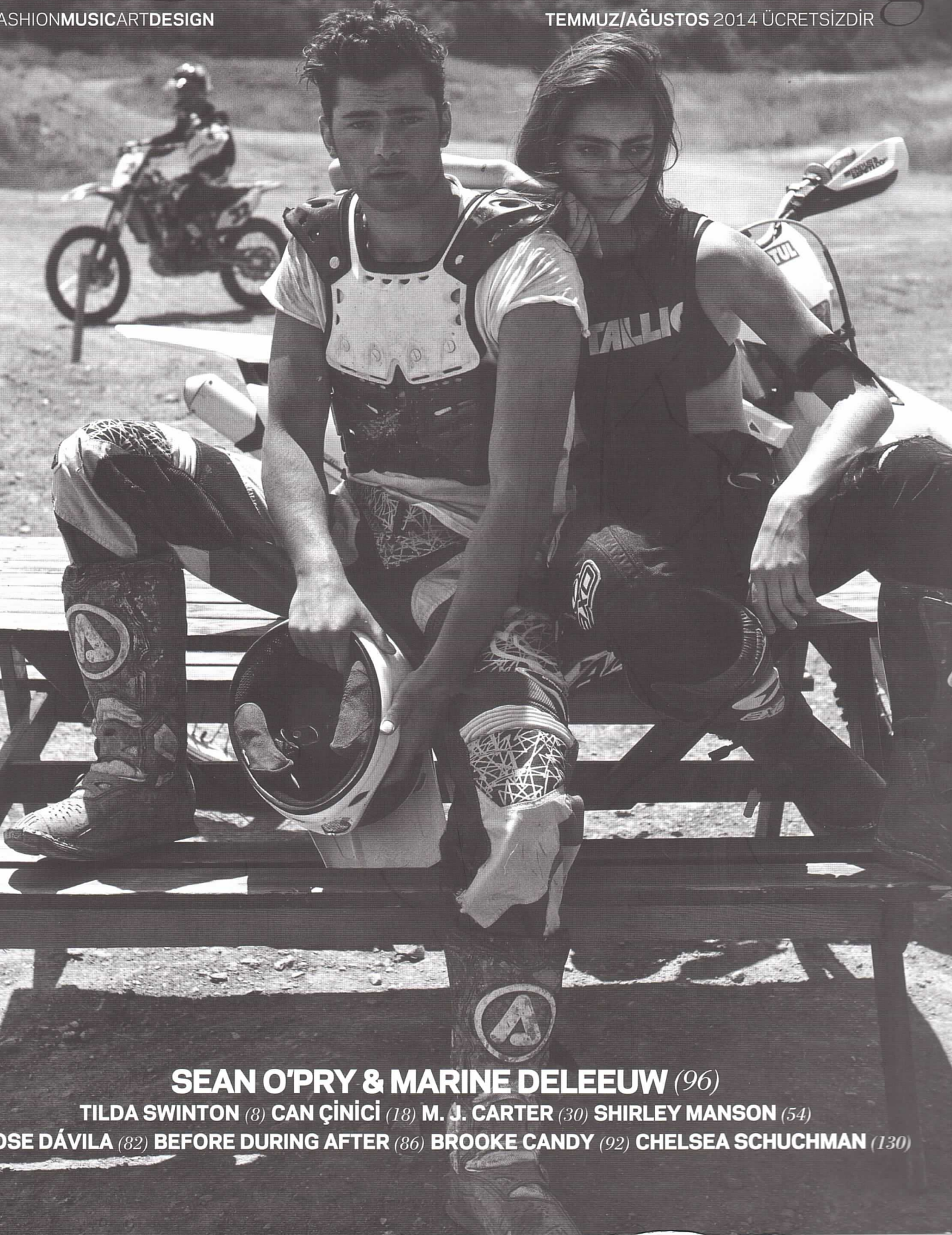

XOXO

044 FASHIONMUSICARTDESIGN

The Mag

TEMMUZ/AĞUSTOS 2014 ÜCRETSİZDİR

SEAN O'PRY & MARINE DELEEUV (96)

TILDA SWINTON (8) CAN ÇİNİCİ (18) M. J. CARTER (30) SHIRLEY MANSON (54)

JOSE DÁVILA (82) BEFORE DURING AFTER (86) BROOKE CANDY (92) CHELSEA SCHUCHMAN (130)

ŞULE KOÇ

Unutmanın Evrenselliği

Şule Koç, ODTÜ Endüstri Ürünleri Tasarımı'ndan mezun olur olmaz piyasada çalışmaya başlayan ve her yeni ürünüyle bizleri şaşırtan bir tasarımcı. Su'dan Black Diamond ve Sofist'e doğru çeşitlenen oturma birimleriyle daha çok akılda yer etmiş olan Koç, şu sıralar seri üretilen ürünler üzerinde çalışarak daha çok sayıda insanla temas etmek istiyor. Tasarımın evrensel diline inanan Şule ile Türkiye'de tasarımcı olmaktan, uluslararası arenadaki varlığına, gelenek ve zanaate bakış açısına uzanan bir söyleşi gerçekleştirdik.

röportaj hülya ertaş fotoğraf özkan önal

Türkiye’de tasarımcı olmak nasıl bir his?

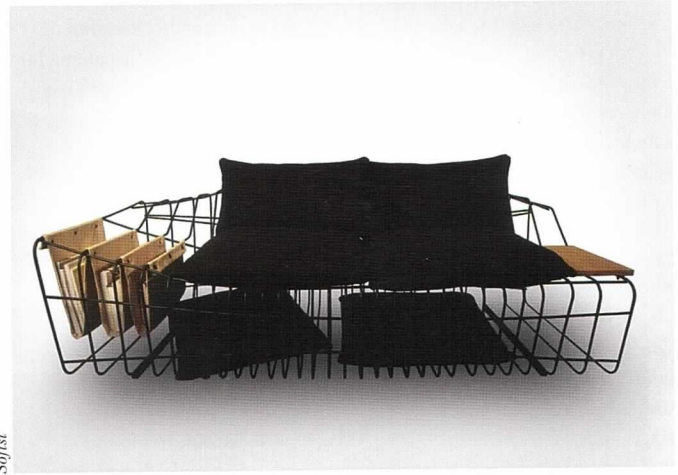
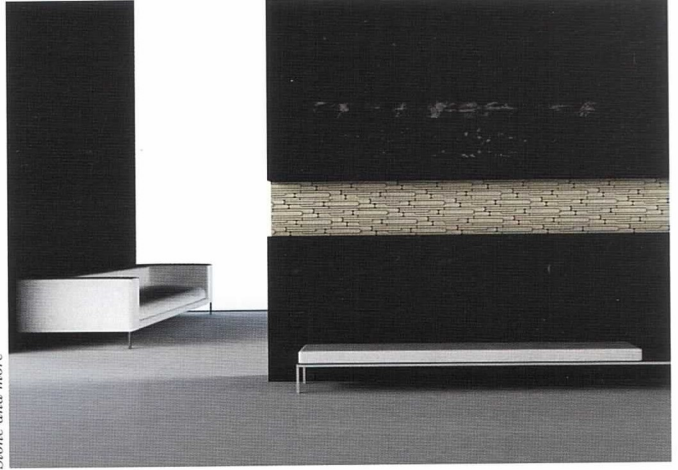
Burada tasarımcı olmak biraz yalnız hissettiriyor. Endüstriyel tasarım yönünden bakarsak endüstri ile tasarımcı arasında muazzam bir iletişim kopukluğu var. Endüstrimizin birçok ülkeye göre daha fazla gelişmiş ve üretim potansiyelimizin çok yüksek olmasına rağmen tasarımcıya ihtiyaç duyulmuyor. Sanayiciler tasarım mesleğinin hala farkında değil. Kopukluğu gidermek için de çok fazla bir şey yapılmıyor, aslında. Bu yüzden her ortamda kendinizi anlatmak zorunda kalıyorsunuz. Öte yandan, iletişim kurduğumuzda tasarıma yönelik bir merakları olduğunu fark ediyorum. Türkiye’de tasarımcı olmak, kendi yolunu yaratmak demek. Büyük firmalar dışında kimse size proje sipariş etmiyor. Çoğu zaman gidip neler yapılabileceğini sizin onlara göstermeniz, anlatmanız gerekiyor.

Oysa, popüler bir kelime olarak, “tasarım” çok kullanılmaya başladı.

Bir taraftan insanlarda tasarım algısının oluşması güzel. Bu kelimeyi duydukça düşünmek zorunda kalacaklar. Yine de her şey tek bir kelime olarak o potanın içine girince de tasarımın içi boşalabilir ve işlevini kaybedebilir. Ortada bir tasarım kavramı var, ama insanların tasarımcılardan henüz haberdar olmadıklarını söyleyebiliriz. Büyük firmalar daha çok büyük isimlerle adlarını duyurmaya odaklanıyor, dünyadaki diğer firmalarla aynı seviyede olduklarını göstermek için bu tip tasarımcılarla çalışıyor. Bu da kötü bir şey değil tabii, çünkü yenilik ve rekabet getiriyor. Esasında gelişmekte olan, üretim kapasitesine sahip, ama tasarımcıya ihtiyacı olmadığını düşünen firmalarla iletişime geçilmeli. Peki, bunu tasarımcı tek başına yapabilir mi? Zaten senelerdir tasarımcılar olarak, ilişki, bizlerin çabasıyla ilerliyor... Özet; bir gelişme var ama çok yavaş.

Sence tasarımın insanların gündelik hayatına olan etkisi çoğaldı mı, tasarlanmış bir ürün almak isteyenlerin sayısı arttı mı?

Bu soru aslında pek çok başka şeyle bağlantılı. Alım gücü arttı;

insanlar daha çok şeyden haberdarlar; tasarıma yönelik genel bir ilgi oluştu ama bu, henüz, endüstriyel ürünlerdeki tasarım talebini artıracak kadar olmadı.

Hangi alanda çalışmayı daha çok seviyorsun, seri üretim mi, yoksa tekil bir obje mi?

Aslında şimdiye kadar mobilya ve aydınlatma tasarımları üzerinde çalıştım, bunlar daha çok tekil üretimlerdi. Doğal taş mozaikler üzerine bir çalışmam oldu, o seri üretime daha yakındı ama yine de butik bir tarafı olduğunu da söyleyebilirim. Seri üretilen tasarımlar üzerine daha çok çalışmayı, 1000 adet ve daha fazla sayıda üretilecek bir iş çıkarmayı isterim. Mobilya ve aydınlatma tasarımı seri üretime kıyasla sonucunu hızlı gördüğün bir alan olsa da, daha fazla sayıda insana ulaşma fırsatı olduğundan ötürü, seri üretilen bir tasarım üzerine de çalışmayı çok arzuluyorum.

Ben seni mezuniyet projen Su’dan beri biliyorum, A Design Fair gibi etkinliklerle gençlerin daha önünün açık olduğu şanslı bir zamana denk geldin. Okuldan doğrudan piyasanın içine girdin. Okuldaki eğitim ile gerçek hayatın örtüşmemesi gibi bir durum yaşadın mı?

Ürün tasarımında okul ile iş hayatının örtüşüğünü düşünüyorum. İkinci sınıftan itibaren üretim mantığı ile iç içeydik, firmalarla iletişim halindeydik. ODTÜ mezunu olduğum için, Ankara’da olmamız endüstri ile iletişim açısından biraz dezavantajlı olsa da, son sınıfta piyasadaki firmalarla ortaklaşa proje yapmamız o zinciri kırdı. Gerçek bir ürün yapıyorsun ve isterlerse onu üretiyorlar. Öğrencilerin kendilerini gösterecek bir platform bulmaları önemli, endüstride bir yerleri olduğunu görmeleri onlar için çok büyük bir avantaj.

Geçenlerde de Paris’teki Maison et Objet fuarında bir ürününle yer aldın. Uluslararası arenada olmak nasıl bir deneyimdi?

Benim için değişik bir deneyim oldu. Düzenli olarak Milano Tasarım

Haftası'na izleyici olarak katılmışım ama Maison et Objet'ye ilk defa katıldım. Milano'daki daha çok prestij fuarı, Maison et Objet ise ticarete dönük bir yer. Tasarım ofislerinin olduğu holde sergilenen parçalar sadece ürün olarak oradaydı, sunum şekilleri çok sadeydi. Gelen insanların zihinlerindeyse ağırlıklı olarak ne satın alabilecekleri konusu hakimdi. O nedenle Maison et Objet'den daha sonuç odaklı, ticari dönüşler oldu. Sonrasında Belçikalı bir firma ile görüşmeye başladık mesela, gerçi henüz sonuçlanmadı...

Uluslararası arenada bilinen Ayşe Birsal, Defne Koz, İnci Mutlu gibi bir grup kadın tasarımcı var. Bunun senin önünü açtığını düşünüyor musun?

Ben "kadın tasarımcı" tanımlamasından uzak duruyorum, kadınla erkek tasarımcı arasında bir ayrım olduğunu düşünmediğimden kendimi de "kadın tasarımcı" olarak görmüyorum. Birlikte çalıştığım firmalara bir kadın tasarımcının elinden daha farklı işler çıkabileceğini düşünüyorum. Öte yandan, kadın tasarımcıların ismini söyleyebilmemizin asıl sebebi sayıların az olması. Ve artık bu isimlerin hiçbiri Türkiye'de yaşamıyorlar. Çevreleri, ortamları oldukça farklı ve uluslararası firmalarla çalışabiliyorlar.

Peki, senin uluslararası firmalarla çalışma fırsatın olacak mı?

Şimdi ilk deneyimimi gerçekleştirmek üzereyim. Sektöründe öncü bir yabancı firmanın tasarladığı taşıtların iç mekan tasarımına yönelik bir proje üzerine çalışıyorum. Sonuçlarını sene sonunda görmeye başlayacağız. Maison et Objet'de kurduğum bağlantılar üzerine gideceğim. Bir taraftan da Avrupa'dan insanlar buraya sıklıkla gelmeye başladı. Burası kaynayan bir kazan, her alanda değişim büyük. Örneğin, mimarlık alanından bakacak olursak, kentin dönüşümü çok ilginç. Ürün tasarımı açısından bu alan ekonomiyi yakından bağlantılı olduğu için, Avrupa buraya biraz da tüketici gözüyle bakıyor ve o nedenle burayla ilgileniyor... Yabancılarla çalışmaya başladıkça fark ettim ki, biz bir şeyleri değiştirmek, baştan düşünmek istemiyoruz, yapan insan olmaktan çekiniyoruz. Bu bakış açısı endüstriye zarar veriyor. Yurtdışından gelen stajyerler yaptıkları en ufak bir işte bile tasarımın nasıl farklı yapılabileceğini düşünüyorlar. Türkiye'deki endüstri de tasarımcılar da bu konuda kendini değiştirmeli.

Tasarım yaparken geçmiş ve zanaat ne kadar inceliyorsun? Yoksa seni sadece bugün mü ilgilendiriyor?

Benim ilgimi çeken şey akılla yapılmış olan birikim, ki bu her kültürde var. Bunu araştırmak, öğrenmek çok faydalı. Bir problem geçmişte çok iyi bir şekilde çözülmüş olabiliyor. Bunun içinde insan deneyimi, zanaatkarın bakış açısı, malzeme deneyimi, malzemenin geldiği yer var. Geçmişe dair ürünlerin yeniden yorumlandığı tasarımlardan çok, ürünü tanımlayan yapıyı, malzemenin kullanım şeklini, dokusunu, kültürle bağını sorgulayıp, özgün işler ortaya çıkarmak gerekir diye düşünüyorum. Aslında tasarım pek çok alanın kesiştiği bir noktada duruyor; bu, zaman için de geçerli. Sadece bugün değil, dün ve yarın da düşünmek lazım. Bir ürün ortaya çıkardığınızda ürünün sizden bağımsız bir hayatı olmaya başlıyor; çevresini etkiliyor, çevresinden etkileniyor. Dolayısıyla, gelecek senaryolarını da düşündüğünüzde, daha sağlıklı ürünler ortaya çıkmış oluyor.

İşlerine "Türk tasarımı" diye bir kavram üzerinden yaklaşıyor musun?

Ben öyle bir tasarım süreci izlemiyorum. Belki bilinçaltımda bir şeyler vardır ama bunu özellikle kullanma gibi bir çabam yok. Kendi kültüründen beslenmek doğal zaten. Türk tasarımı tarifi üzerine gidip, yenilikçi şeyler çıkarırlar da olabiliyor aslında. Yine de dışarıdan bakıldığında daha oryantal ve etnik görünüyor bu çalışmalar. Eğer

özgün şeyler çıkıyorsa, bu kimliğin üzerine gitmenin değeri var, ama evrensel düşünmek lazım olabilir.

Yeni malzemeler seni ne kadar heyecanlandırıyor?

Genelde malzeme üzerinden yola çıkmıyorum. Şu andaki genel eğilim malzeme üzerinden, malzemenin doğası üzerinden çalışmaya dayanıyor. Bu bakış açısında malzeme, kendi formunu getiriyor. Bense ürünlerimde yapmak istediğim şeye uygun malzemeye bakıyorum. Tabii malzemenin yapısını içten içe bilerek çalışıyorum. Örneğin Sofist'in tel-kafes yapısının metal ferforje tekniği ile yapılacağını en baştan biliyorum ve tasarım da ona göre zihnimde şekilleniyor. Malzemenin karakteri zaten bir şekilde aklında oluyor.

Sofist kendi kendine ürettiğin bir oturma birimi, tasarımı üzerine çalışmaya nasıl başladın?

Zaten mobilya deneyimim vardı ve hep kütleli şeyler tasarlamışım. Kütle bazen fazlalık olabiliyor. Bir koltukta oturma pozisyonunu destekleyecek bir yüzey ile sırtına bir destek istiyorsun. Aslında bu kadar basit. O nedenle bir koltuğu fazlalıklarından arındırarak nasıl çözebileceğimi ve ona neler ekleyebileceğimi araştırmak istedim. Sofist, koltuğun bütün hacmini boşaltıp nasıl kullanabileceğim sorusu üzerine gelişti.

Takip ettiğin tasarımcılar kimler?

Nendo'nun ürünlerini çok seviyorum. Londra'da çalışan Benjamin Hubert adında bir tasarımcı var, onu ilginç buluyorum. İkisi farklı tarzlarda olsalar da yaklaşımlarını çok beğeniyorum. Yves Béhar'ın endüstri ürünlerinde yenilikçi yaklaşımını çok seviyorum.

Türkiye'den isim sayabilir misin?

Türkiye'de Tanju Özelgin'in benim için ayrı bir yeri vardır. Okuldan profesyonel hayata geçişte onunla ortak proje yapma şansım oldu. İşini çok severek yapan ve bununla para kazanabilen harika bir insanla tanışmış oldum. Alper Böler'in ürünleştirebildiği yenilikçi fikirlerini ve Defne Koz'un ruha sahip ürünlerini beğeniyle takip ediyorum.

Sen tasarım süreçlerinde nelerden besleniyorsun?

Bilim haberlerini takip etmeyi seviyorum, özellikle uzayla ilgili olanları... Yaşama en basit haliyle, en temel ve geniş perspektiften bakmak ve kurallarını araştırmak ilham verici. Aştığımız dünya aslında çok şaşırtıcı, yerinizde dursanız bile sürekli keşfedilecek bir şeyler bulduğunuz bir yapı. Geometriyi çok sevdiğim için geometrik desenlere çalışıyorum, matematik problemleri çözüyorum. Öte yandan sanatla da ilgileniyorum. Ama bir ürünü tasarlarken unutmak gerekiyor. Bilgileri çok hızlı alıyoruz; onları kolayca taklit etmemek için unutmak gerektiğini düşünüyorum. Mesela bir malzeme popüler oluyor ve birdenbire herkes onu kullanmaya başlıyor. Bir ürün için de herkesin kabul ettiği özellikler oluyor ve tasarlarken bu bildiklerimizi bozmak gerek. Bugün bunu yapmak daha da zorlaştı. Çok fazla bilgiye maruz kaldığımız için herkesten etkilenebiliyoruz.

İş haricinde yaptığın bir şeyler var mı?

Bu aralar video art ile ilgilenmeye, ufak çapta çekimler yapmaya çalışıyorum. Şu an nesnelere istemsiz hareketleri üzerine bir video işi için uğraşıyorum. Tasarımla sanatı birleştiren özel projeler benim için hep özel oluyor ve mümkün olduğunca bu tür projeler için zaman yaratıyorum. Ürünlerimden bir tanesiyle biraz içine girmeye başladığım interaktivite konusu üzerine daha çok gitmek istiyorum. Bazı alternatif dijital sanat etkinliği oluşumlarına tasarım desteği veriyorum. Bunun dışında, yeni keşfettiğim wakeboard, gölde de yapılan bir spor olduğu için İstanbul'da bu yaz benim için favori aktivite olacak gibi görünüyor.